

SYMPOSIUM POLITIEK EN RELIGIE

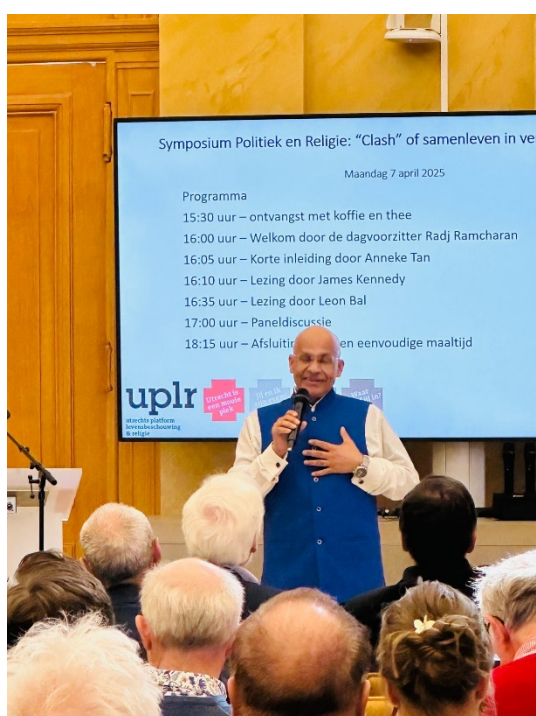
“Clash” of samenleven in verscheidenheid?

In de hal van het stadhuis vond op april 2025 een goed bezocht symposium plaats, georganiseerd door het UPLR (Utrechts Platform Levensbeschouwing en Religie).

Geloof in het politieke domein roept regelmatig vragen op en leidt tot discussie, ook in onze stad. Welke spelregels gelden volgens de wet? Hoe gaan we om met diversiteit en botsende

belangen? Dit symposium bood een platform om hierover met elkaar in gesprek te gaan.

De bijeenkomst werd geleid door **Radj Ramcharan**. Hij introduceerde de sprekers, en leidde het gesprek met de zaal. Er werd afgesloten met een feestelijk maaltijd voor de deelnemers.

Opening door Anneke Tan, godsdienstwetenschapper, secretaris UPLR (SAMENVATTING):

Het Utrechts Platform voor Levensbeschouwing en Religie organiseert dit symposium vanuit betrokkenheid bij de diverse religieuze stromingen in de stad. Aanleiding vormde de maatschappelijke onrust over politieke bemoeienis met de financiering van moskeeën. Het doel is om de relatie tussen religieuze gemeenschappen en de lokale overheid te versterken, zodat spanningen bespreekbaar blijven voordat ze escaleren.

Er bestaat veel onduidelijkheid over hoe de overheid omgaat met religie, terwijl religie nog altijd een rol speelt in vraagstukken rondom erfgoed, onderwijs en openbare orde.

De scheiding tussen kerk en staat is relatief en vraagt om een genuanceerde benadering, zeker in een tijd van toenemende secularisatie en opkomst van nieuwe religieuze bewegingen. Religieuze organisaties hebben steeds minder vrijwilligers, waardoor hun maatschappelijke rol afneemt. Tegelijkertijd is religie voor velen een bron van inspiratie en inzet. De overheid moet deze kracht erkennen en inzetten voor een leefbare stad.

Het symposium kijkt vandaag niet naar verschillen tussen religies, maar naar de betekenis van religie in het algemeen, en de manier waarop politiek daar in Utrecht op inspeelt. Vertrouwdheid, wederzijds begrip en goede communicatie zijn essentieel om samen verder te komen. Twee sprekers en een paneldiscussie dragen hieraan bij:

JAMES KENNEDY

hoogleraar Moderne Nederlandse Geschiedenis

In het belang van de staat

James Kennedy schetst de relatie tussen kerk en staat in Nederland, waarbij hij laat zien dat de scheiding tussen beide in de praktijk relatief is. Hoewel de grondwet bepaalt dat de staat zich niet met religie bemoeit, blijkt de overheid religieuze organisaties regelmatig te gebruiken voor haar eigen doelen.

Historisch gezien gebruikten overheden religie om hun macht te legitimeren en sociale cohesie te bevorderen. Ook in Nederland werd religie lange tijd als nuttig instrument ingezet. Koning Willem I stelde regels op voor religieuze gemeenschappen en financierde deze deels. Met Thorbeckes Grondwet van 1848 werd religie meer losgemaakt van de staat, al bleef ook toen de gedachte bestaan dat kerken nuttig waren voor de samenleving.

In de twintigste eeuw, met de opkomst van christelijke politieke partijen, kregen religieuze organisaties meer invloed en eisten zij onder andere gelijke financiering voor bijzondere scholen. Na

de Tweede Wereldoorlog speelden religieuze instellingen een belangrijke rol in de verzorgingsstaat, vaak gesubsidieerd door de overheid.

Vanaf de jaren 60 en 70 veranderde deze relatie. Door secularisatie en professionalisering begonnen religieuze instellingen steeds meer te functioneren als uitvoerders van sociaal overheidsbeleid. De overheid stelde nieuwe eisen aan hun werkwijze, gericht op efficiëntie en effectiviteit. Dit leidde tot 'verstatelijking': religieuze organisaties namen kenmerken van overheidsinstellingen over en gingen steeds minder uit van hun religieuze missie. In de jaren 80 en 90 moesten religieuze organisaties zich aanpassen aan marktwerking. Ze moesten concurreren om subsidies en voldoen aan prestatie-eisen. Tegelijkertijd groeide het wantrouwen tegenover religieuze groeperingen, vooral conservatieve en islamitische. Na 9/11 verschoof de focus naar veiligheid, en de overheid begon islamitische organisaties actiever te monitoren en in te zetten voor radicaliseringspreventie. Kennedy benadrukte dat de overheid religieuze organisaties vooral waardeert als ze bijdragen aan seculiere doelen, zoals sociale cohesie of veiligheid. Daarmee komt de eigen waarde van religie onder druk te staan. Hij pleit voor erkenning van religieuze organisaties als legitieme uitingen van een pluriforme samenleving, ongeacht hun directe nut voor de staat.

LEON BAL, geestelijk verzorger bij de brandweer.

Over de betekenis van religie in onze dagelijkse praktijk en in het bijzonder in crisissituaties.

Leon Bal opent met enkele vragen aan de zaal: wie heeft er een noodpakket in huis? En daarna, als inleiding op zijn verhaal: naar wie ga ik luisteren als het erop aankomt? Hij toont via sheets welke vijf actuele dreigingen er kunnen zijn: brand, overstromingen, cyberdreiging, stroomstoringen en oorlog. Dit vraagt om veerkracht en weerbaarheid. Ingrijpende gebeurtenissen hebben een enorme impact; ons wereld- en mensbeeld verandert. Bal wijst op zingevingaspecten; confrontatie met lijden en dood roept levensvragen op. Hoe ga je daarmee om? Je levensovertuiging en gedragen worden door een (geloofs)gemeenschap zijn heel belangrijk. Hij maakt dit duidelijk met praktijkvoorbeelden (omgang met PTSS bij collega's) en een persoonlijk verhaal.

HET PANEL, en opmerkingen uit de zaal

Na een korte pauze kwam een panel aan het woord, met bovengenoemde sprekers, aangevuld met:

Paul Dercon: Lid Liberaal Joodse Gemeente Utrecht. Voorzitter Stichting Merkaz. Sinds kort gepensioneerd als strategisch adviseur bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; **Nadezda Broshuis:** docent inclusie en diversiteit aan de Hogeschool Utrecht en bestuurslid discriminatie.nl; **Tabasum Westra van Til:** commissielid ChristenUnie Utrecht, woordvoerder Asiel en Integratie; **Nabil Noura:** Operationeel Specialist C bij Politie Midden-Nederland, projectleider diverse instroom.

De volgende vragen gaven richting aan het gesprek:

- De huidige tijd vraagt om nieuwe instrumenten, om inhoud te geven aan de verplichtingen die voortvloeien uit het gelijkheidsbeginsel en de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging.
- Religie is een fundament van waaruit velen zich moreel gesteund voelen om te handelen.
- Utrecht beschermt religie tegen opkomende intolerantie door zich open te stellen voor wat er binnen verschillende religies speelt.

Reflectie op het symposium (bestuur UPLR):

We kijken met voldoening terug op het symposium, en ontvingen veel positieve reacties. De bijdragen waren inhoudelijk sterk, het panel was divers en meerdere raadsleden waren actief betrokken, ook in het panel. Er was ruimte voor interactie en die werd goed benut. Toch klonken er ook kritische noten: het debat bleef wat tam. Meer confrontatie had het gesprek wellicht verdiept. Ons doel was helder: inzicht krijgen in de relatie tussen religie, levensbeschouwing en de huidige (plaatselijke) politieke situatie. Maar de stemmen van jongeren, moslims en Nieuwe Nederlanders – onze primaire doelgroep – ontbraken. Hun aanwezigheid had het gesprek scherper en urgenter gemaakt. De vraag blijft dan ook: gaat het echt zo goed in deze stad als soms wordt gesuggereerd? Wij horen ook alarmerende signalen. Nieuwe tijden vragen om een nieuwe aanpak.

1-3

Dit symposium was een goede stap, maar meer is nodig. Wij pleiten voor een onafhankelijke functionaris binnen de Utrechtse politiek, met vertrouwen van álle partijen, religieus en politiek, die weet wat er leeft en dit vertalen kan naar beleid. Alleen met blijvend, intensief contact bouwen we aan wederzijds begrip.